

Posudok na dizertačnú prácu Mgr. Jakuba Kuchaře *Předeterminovanost v psychoanalytických kazuistikách*. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra elektronické kultury a sémiotiky.

Prakticky od vzniku psychoanalýzy prenikajú jej jednotlivé teoretické prvky do rôznych myšlienkových smerov a obohacujú ich – niekedy aj polemicky či negatívne – natoľko, že je celkom určite namieste otázka, aký podiel majú psychoanalytické školy a ich teórie na konštituovaní moderného kritického myslenia všeobecne. Zároveň sa ale vynára aj otázka, do akej miery dokážu rozličné psychoanalytické koncepty vyostrovať kritické, resp. antidogmatické vnímanie reality v najširšom slova zmysle. Predložená dizertačná práca Mgr. Jakuba Kuchaře smeruje k tejto otázke, hoci jav predeterminovanosti (či naddeterminovanosti, ako sa pôvodný Freudov pojem prekladal do slovenčiny) a problematika narcizmu v pozadí kazuistík, na ktorých kandidát jav predeterminovanosti demonštruje, môžu pôsobiť na prvý pohľad špeciálne, akoby sa týkali najmä terapeutických metód a nie poznania samotného.

Mgr. J. Kuchař v prvej časti práce ukázal, že to tak nie je a predeterminovanosť sa môže chápať na jednej strane ako semiotický koncept, predpokladajúci viacvýznamovosť znaku (za predpokladu, že prejavom psychického života ale čiastočne aj samotnej realite priznáme znakový charakter), na druhej strane ako vysoko komplexná interpretačná stratégia, vychádzajúca z premisy, že skúmaná realita je výsledkom polykauzálnych príčin.

Kandidát prejavil štruktúrovanú zorientovanosť v psychoanalytických školách, resp. teóriách a v protikladoch, ktoré medzi nimi jestvujú; to mu pomohlo pri extrapolácii kleiniánskej a vzťahovej psychoanalýzy v otázke predeterminovanosti. Hypotéza, ktorú si postavil v prvej časti práce, totiž že kleiniánska psychoanalýza dnes pracuje s menšou mierou predeterminovanosti ako vzťahová psychoanalýza (aspoň pokiaľ ide o terapeutický prístup k narcizmu), sa síce na základe vyhodnotenia vybraných kazuistík úplne nepotvrdila, ale preto ešte nestratila svoju hodnotu. Na otázku, v čom môže napriek všetkému spočívať hodnota tejto hypotézy, odpovedá práca skôr nepriamo: v histórii psychoanalytických teórií (kleiniánska psychoanalýza je staršia, detto môže byť zaťažená vedeckými predsudkami, ktorých sa neskôr zbavila vzťahová analýza). Rád by som ale položil otázku, či ochota uvažovať o viacnásobnej príčinnej podmienenosti naozaj súvisí u jednotlivých terapeutov (interpretov) primárne s teoretickými konceptmi, ku ktorým sa hlásia, a nie

s ich elementárnou semiotickou otvorenosťou, ktorá je výsledkom individuálneho ľudského postoja ako aj spracovania bohatých životných (terapeutických) skúseností. A poskytujú naopak tzv. implicitné teórie (s. 39-49, 113-116) takpovediac automaticky väčšie možnosti úvah o viacnásobnej príčinnej podmienenosti? Alebo terapeutovi otvárajú repertoár latentných odpovedí, z ktorých si vyberá tú, ktorú považuje za exkluzívne platnú?

Ponechám bokom dilemu, či je v humanitnom myslení sklon k monokauzálnnej interpretácii reliktom mechanistického chápania človeka a jeho psyché, alebo či ide o výkladový decizionizmus, ktorý môže byť sám zakorenený v narcizme. Rád by som sa však spýtal, či vedecká citovanosť kazuistík, ktorú autor dizertácie pri každom prípade uvádza, nie je sama do istej miery prejavom akademického narcizmu a či vôľa k citovanosti nemôže viesť autorov-terapeutov k úpravám, resp. formálnym manipuláciám kazuistík, ktoré uverejňujú. Narážam nielen na starý problém hodnovernosti pri predstavovaní prípadov, s ktorým psychoanalýza zápasí od samého začiatku. V dobe voľnej konkurencie vo vede azda silnejšie než kedykoľvek predtým zasahujú do oblasti poznania faktory ako vedcova asertivita a spektakulárnosť jeho podania, a to môže viesť ku kolízii s čistým poznaním. (Na problematickosť nestrannosti terapeuta / interpreta poukazuje napokon dizertant opakovane sám najmä v súvislosti s protiprenosom – javí sa mi to tak, že problém predeterminovanosti by sme nemali nevyhnutne spájať len s analytickým pohľadom na analyzanda, ale aj analytika na seba samého; tým sa nám interpretačná sieť samozrejme len zhusťuje, zauzľuje a komplikuje.)

Tieto otázky sa vynárajú pri čítaní dizertácie Mgr. Jakuba Kuchaře ako plodné zneistenia, ktoré tieto práca vzbudzuje. Jej autor preukázal dostatočné znalosti psychoanalytických teórií, dokázal z nich zakaždým vylúpnuť problémové jadro a prejavil schopnosť subtílnych metainterpretácií existujúcej kazuistickej literatúry. Ak by som mal formulovať určitú výhradu, týkala by sa azda niekedy až zbytočne podrobného reprodukovania kazuistického materiálu, teda cudzích textov, v ktorých sa miestami stráca červená niť autorovho výkladu. Napriek tejto výhrade skôr kompozičného charakteru považujem predloženú dizertáciu Mgr. Jakuba Kuchaře za kvalitnú a odporúčam ju na obhajobu.

Prof. Adam Bžoch, CSc.

Bratislava, 10. decembra 2020